

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1566

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Fecr Yayınları

Yayın No | Publication Number: 953

Kitap Adı: Kur'an'da Minnettarlık Kavramsal Teolojik ve Psikososyal Perspektiften Bir İnceleme

Book Title: Gratitude in The Qur'an A Review From a Conceptual Theological and Psychosocial Perspective

ISBN: 978-625-5576-07-1

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255576071

Yazar | Author: Cengiz GÜNEŞ | orcid.org/0000-0003-2979-7271

Kurum | Institution: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

ROR ID: ror.org/019jds967

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 252

Yayın Tarihi | Publication Date: Mart | March 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRH | İslam: Kutsal metinler, yorum ve eleştiri | Islam: Sacred texts, commentary & criticism

BISAC: REL006710 | İslam - Tefsir ve Yorum | Religion: Islam - Quranic Studies

THEMA: QRDT9 | Kur'an çalışmaları ve yorumu | Qur'anic studies and commentary

LC: BP130.4 | Kur'an - Konulu yorum ve tefsir | Qur'an - Topical interpretation and exegesis

Atf Bilgisi | Cite as: Güneş, Cengiz. *Kur'an'da Minnettarlık Kavramsal Teolojik ve Psikososyal Perspektiften Bir İnceleme*. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Kur'an'da Minnettarlık

Kavramsal Teolojik ve Psikososyal Perspektiften Bir İnceleme

Cengiz GÜNEŞ

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Cengiz GÜNEŞ

1968 yılında Sivas'ta dünyaya geldi. 1986'da Sivas İmam-Hatip Lisesi'nden, 1991'de Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Klasik usül Arapça, Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Fıkıh Usûlü dersleri aldı. Cumhuriyet Üniversitesi'nde 2000 yılında Kur'ân'da Sevgi adlı çalışmasıyla yüksek lisansını, 2018'de Kavram ve Olgu Yönüyle Kur'ân'da Ticaret, konulu teziyle doktorasını tamamladı. Çeşitli lise ve ortaokullarda İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği yaptı. Halen Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde doktor öğretim üyesi ve dekan yardımcısı olarak çalışmaktadır. Yayınlanmış kitapları, birçok makale ve tebliği bulunmaktadır. Yazar evli ve üç çocuk babasıdır.

He was born in 1968 in Sivas. He graduated from Sivas Imam-Hatip High School in 1986 and Selçuk University Faculty of Theology in 1991. He took classical Arabic, Tafsir, Hadith, Fiqh and Fiqh Methodology courses. He completed his master's degree at Cumhuriyet University in 2000 with his work titled Love in the Qur'ân and his doctorate in 2018 with his thesis on Trade in the Qur'ân in terms of Concept and Fact. He worked as a teacher of Imam Hatip High School Vocational Courses, Religious Culture and Ethics in various high schools and secondary schools. He is currently working as a doctoral lecturer and assistant dean at Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Faculty of Theology. He has published books, numerous articles and conference papers. The author is married and has three children.

Kitap Hakkında

Kur'an'da Minnettarlık

Kavramsal Teolojik ve Psikososyal Perspektiften Bir İnceleme

Kur'an'ın anlaşılması ve mesajlarının muhataplarına ulaştırılabilmesinin en önemli yollarından biri kavram ve konu çalışmalarıdır. Günümüzde hâlâ geçerliliğini sürdüren, konulu tefsir diye de adlandırılan bu yöntem, Kur'an'a bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Çalışmamız bağlamında Kur'an'da menn kavramı ve bu kavramla alakalı olarak *minnettarlık* konusu işlenecektir.

Minnettarlık, insanın hem kendisiyle hem de çevresiyle ilişkisini şekillendiren derin bir ahlâkî ve duygusal olgudur. İslam dini açısından ele alındığında ise şükran ve minnettarlık, Allah'a olan kulluk bilincinin ve insanî erdemlerin temel taşlarından biridir. Bu kitap, Kur'ân-ı Kerîm'de minnettarlık konusunu detaylı bir şekilde inceleyerek, onun ilahî, bireysel ve toplumsal boyutlarını anlamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma, Kur'an ayetlerinde minnettarlığın nasıl işlendiğini, şükürün insanın ahlâkî ve manevî gelişimindeki yerini ve Allah'ın minnettarlığa verdiği değeri ele almaktadır.

Minnettarlık, olumlu psikososyal sonuçları sebebiyle ele alınması gereken önemli bir mevzudur. Minnettarlığı besleyen manevî ve dinî konular tefsir, hadis gibi alanlar açısından ele alınması kadar psikoloji ve sosyoloji gibi disiplinler açısından da işlenmesi önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu araştırma, minnettarlığı çalışan tefsir alanı uzmanlarına, minnettarlığı önemseyen psikologlara ve araştırmacılara önemli katkılar sağlayabileceği kanaatindeyiz.

Bu kitabın hedef kitlesi, İslam ilahiyat alanı, tefsir, ahlak felsefesi ve sosyal bilimlere ilgi duyan araştırmacılar ile öğrencilerimiz ve genel okuyuculardır. Aynı zamanda, Kur'an'daki bazı ahlâkî ve manevî kavramları daha iyi anlamak isteyenler için de yol gösterici bir eser niteliğindedir. Kitap boyunca, Kur'an'ın Arapça orijinal metinlerinden hareketle yapılan analizler, literatürdeki klasik ve modern tefsirlerle desteklenmiştir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; menn kelimesinin tahlili ve semantik analizi ile bu kelimenin anlam haritasını oluşturan diğer kavramlar; ikinci bölümde; Allah'ın insanlara nimet vermesi,

bu nimetin maddî ve manevî tezahürleri ile insanın insana olan minneti ve iyilikleri; üçüncü bölümde ise psikososyal açıdan minnettarlık, pozitif psikoloji ve minnettarlık, minnettarlıkla ilgili uygulama örnekleri, minnettarlığın psikososyal sonuçları ve bilinçli minnettarlık uygulamaları başlıklarıyla mevzu sonlandırılacak, genel sonuç bölümünde de araştırmamızda elde ettiğimiz neticelere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir; Menn kavramı; Minnettarlık; Nimet; Şükran; İyi oluş; Mutluluk

About the Book

Gratitude in The Qurʾān

A Review From a Conceptual Theological and Psychosocial Perspective

One of the most crucial ways of understanding the Qurʾān and conveying its messages to its interlocutors is through concept and subject studies. This method, also called Thematic Tafsīr, which is still valid today, offers a holistic perspective on the Qurʾān. In the context of our study, the concept of manna in the Qurʾān and the subject of gratitude in relation to this concept will be discussed.

Gratitude is a profound moral and emotional phenomenon that shapes the human being's relationship with both himself and his environment. From the perspective of Islam, gratitude is one of the cornerstones of human virtues and the consciousness of servitude to God. This book aims to examine the subject of gratitude in the Qurʾān in detail and to understand its divine, individual and social dimensions.

It discusses how gratitude is treated in the Qurʾanic verses, its place in human moral and spiritual development, and the value Allāh places on gratitude.

Gratitude is a fundamental issue to be addressed because of its positive psychosocial consequences. Spiritual and religious issues that nurture gratitude are important not only in terms of fields such as tafsīr and hadith, but also in terms of disciplines such as psychology and sociology. Therefore, we believe that this research can make valuable contributions to experts in the field of Tafsīr who study gratitude, psychologists and researchers who care about gratitude.

The target audience of this book is researchers, students and general readers interested in the field of Islamic theology, Tafsīr, moral philosophy and social sciences. It is also a guiding work for those who want to better understand some moral and spiritual concepts in the Qurʾān. Throughout the book, analyses based on the original Arabic texts of the Qurʾān are supported by classical and modern exegesis in the literature.

Our study consists of three parts: In the first part, the analysis and semantic analysis of the word manna and other concepts that make up the meaning map of this word; in the second part; Allāh's blessing to hu-

man beings, the material and spiritual manifestations of this blessing, and man's gratitude and favors to man; in the third part, the subject will be concluded with the titles of gratitude in psychosocial terms, positive psychology and gratitude, examples of practices related to gratitude, psychosocial consequences of gratitude and conscious gratitude practices, and in the general conclusion section, the results we have obtained in our research will be included.

Keywords: Tafsîr; Concept of menn; Gratitude; Blessing; Gratitude; Well-being; Happiness

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	13
GİRİŞ	15
1. Çalışmanın Konusu ve Kapsamı	15
2. Çalışmanın Önemi ve Amacı	16
3. Çalışmanın Yöntemi ve Kaynakları	17
BİRİNCİ BÖLÜM	
MENN KELİMESİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	21
1. Menn Kelimesinin Tahlili	21
1.1. Menn ve Minnet Kavramları	21
1.2. Menn ve Minnet Kelimelerinin Kur'an'da Kullanılışı	25
2. Menn ile İlgili Kavramlar	27
2.1. Nimet (النعمة).....	27
2.2. Âlâ (الآلاء).....	28
2.3. Mal (المال)	30
2.4. Hayr (الخير)	13
2.5. Rızık (الرزق)	32
2.6. Rahmet (الرحمة)	33
2.7. Fazl (الفضل).....	35
2.8. Şükür (الشكر).....	36
3. Menn'in Zıddı Olan Kavramlar.....	38
3.1. Küfrân (كفران)	38
3.2. Kenûd (كنود)	39
İKİNCİ BÖLÜM	
ALLAH'IN NİMETLERİ VE İNSANLARIN MİNNETLERİ	43
1. Allah'ın İnsanlara Nimet Vermesi	43
1.1. Allah'ın Nimetleri	43
1.2. Allah'ın Minnetleri	47
2. Allah'ın Nimetlerinin Tezahürleri	53
2.1. Maddî Nimetler ve Tezahürleri.....	53
2.1.1. Göklere Yeri ve İçindekileri Hayata Elverişli Yaratması ...	54

2.1.2. İnsanı Mükemmel Var Etmesi.....	57
2.1.3. Çeşitli Rızıklar Bahşetmesi	59
2.1.4. Yiyecekler ve İçecekler Lütfetmesi	63
2.1.5. Çeşitli Binekleri İnsanların Hizmetine Vermesi	66
2.1.6. Mülkiyet ve Hükümranlık Vermesi	69
2.1.7. Helal Dairesini Geniş Tutması	72
2.1.8. Evlenme ve Boşanmayı Mubah Kılması	74
2.1.9. Çocuk Vermesi.....	77
2.1.10. İnfakı Emretmesi	81
2.1.11. Hastalara Şifa Vermesi	82
2.2. Manevî Nimetler ve Tezahürleri	86
2.2.1. Peygamberler Göndermesi.....	93
2.2.1.1. Hz. Âdem	96
2.2.1.2. Hz. Nûh	98
2.2.1.3. Hz. İbrâhim	100
2.2.1.4. Hz. Lût	102
2.2.1.5. Hz. Yûsuf.....	102
2.2.1.6. Hz. Mûsâ	106
2.2.1.7. Hz. Dâvûd	110
2.2.1.8. Hz. Süleyman	112
2.2.1.9. Hz. Eyyûb.....	116
2.2.1.10. Hz. Yûnus.....	117
2.2.1.11. Hz. Zekeriyâ	120
2.2.1.12. Hz. Yahyâ	121
2.2.1.13. Hz. Îsâ	122
2.2.1.14. Diğer Peygamberler	128
2.2.1.15. Hz. Muhammed	131
2.2.2. Kitaplar İndirmesi.....	152
2.2.3. Hidayet Vermesi	154
2.2.4. Kardeşlik Tesis Etmesi	159
2.2.5. Günahları Bağışlaması	162
2.2.6. Cezayı Geciktirmesi	163
2.2.7. Kolaylıklar Tanınması.....	165
2.2.7.1. İnançta Kolaylık	165
2.2.7.2. İbadetlerde Kolaylık.....	166
2.2.7.3. Alternatif Göstermesi	168

2.2.8. Dua Etmeyi Öğretmesi	172
2.2.9. Savaşlarda Melekler Göndermesi.....	173
2.2.10. İyiliğe Kat Kat Mükâfat Vermesi.....	174
2.2.11. Yapılanları En İyisiyle Ödüllendirmesi	176
2.2.12. Nimetler Yurdu Cenneti Vadetmesi	179
3. İnsanların İnsanlara Minneti	183

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PSİKOSOSYAL AÇIDAN MİNNETTARLIK.....	193
1. Pozitif Psikoloji ve Minnettarlık.....	193
2. Minnettarlığın Çerçevesi	195
3. Minnettarlık Algısı	198
4. Minnettarlıkla İlişkili Değişkenler ve Minnettarlığın Psikososyal Sonuçları	200
4.1. Minnettarlığın Ahlâkî ve Toplumsal İşlevi.....	200
4.2. Minnettarlık ve İyi Oluş	203
4.3. Benlik Saygısı.....	207
4.4. Anlamli Hayat.....	209
4.5. İlişki Kurma İhtiyacı	210
4.6. Yalnızlık.....	213
4.7. Materyalist Eğilimlerin Azalması	214
4.8. Sosyal Karşılaştırma.....	218
4.9. Zorluklarla Başetme.....	219
5. Bilinçli Uygulamalar	221
SONUÇ	227
KAYNAKÇA.....	231
DİZİN.....	249

ÖN SÖZ

Kur'an'ın anlaşılması ve mesajlarının muhataplarına ulaştırılabilmesinin en önemli yollarından biri kavram ve konu çalışmalarıdır. Günümüzde hâlâ geçerliliğini sürdüren, konulu tefsir diye de adlandırılan bu yöntem, Kur'an'a bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Çalışmamızda Kur'an'da menn kavramı ve bu kavramla alakalı olarak minnettarlık konusu işlenecektir.

Minnettarlık, kişinin hem kendisiyle hem de toplumla ilişkisini şekillendiren derin bir ahlâkî ve duygusal olgudur. İslam dini açısından ele alındığında ise şükran ve minnettarlık, Allah'a olan kulluk bilincinin ve insanî erdemlerin temel taşlarından biridir. Bu kitap, Kur'ân-ı Kerîm'de minnettarlık konusunu detaylı bir şekilde inceleyerek, onun ilahî, bireysel ve toplumsal boyutlarını anlamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma, Kur'an ayetlerinde minnettarlığın nasıl işlendiğini, şükürün insanın ahlâkî ve manevî gelişimindeki yerini ve Allah'ın minnettarlığa verdiği değeri ele almaktadır. Ayrıca nankörlük (küfrân) kavramı ile minnettarlık arasındaki zıtlık da derinlemesine incelenmiştir. Kur'an'daki anlatımlar, insanın şükretme eylemini yalnızca bir sözden ibaret değil aynı zamanda tutum ve davranışlarla da ortaya koymasını gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu kitabın hedef kitlesi İslam ilahiyat alanı, tefsir, ahlak felsefesi ve sosyal bilimlere ilgi duyan araştırmacılar ile öğrencilerimiz ve genel okuyuculardır. Aynı zamanda, Kur'an'daki bazı ahlâkî ve manevî kavramları daha iyi anlamak isteyenler için de yol gösterici bir eser niteliğindedir. Kitap boyunca Kur'an'ın Arapça orijinal metinlerinden hareketle yapılan analizler, literatürdeki klasik ve modern tefsirlerle desteklenmiştir.

Bu çalışma boyunca birçok kişinin maddî-manevî desteğini aldım. Araştırmanın her aşamasında istişarelerine başvurduğum değerli hocam Prof. Dr. Zülfikar Durmuş, eleştirileriyle çalışmamı

geliştiren ve yönlendiren meslektaşlarım Prof. Dr. Adem Güneş, Dr. Yasin Toprak, Dr. Mustafa Sağlam ve Adem Yalçın'a teşekkürü bir vefa borcu bilirim. Ayrıca bu kitabın yayına hazırlanmasında emeği geçen Fecr Yayınevi çalışanlarına ve her zaman maddi-manev desteklerini esirgemeyen aileme de şükranlarımı sunarım.

Elinizdeki bu eserin, Kur'an'daki minnettarlık ve şükür kavramına dair derin bir anlayış geliştirmeye katkıda bulunmasını temenni ediyorum. Okuyucuların eleştirileri, nerileri ve dşnceleleri, bu konuya daha değişik aıllardan bakabilmek için önemli birer yol gösterici olacaktır.

Minnettarlık, basit bir duygu ve düşünceden ibaret olmayıp aynı zamanda bilinçle tercih edilen bir hayat şeklidir. Bu çalışmanın, okurlarını daha şükredici bir bakış açısına yönlendirmesi dileğiyle Allah Tel'ya olan sonsuz minnettarlıklarımı ifade etmek isterim.

Dr. Cengiz GüNEş
Nevşehir, Mart 2025